

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΠΙ ΤΑΔΕ ΑΣΙΑΝ

ΑΠΟ ΤΣΑΝΛΗ ΕΙΣ ΤΕΧΕΡΑΝΗΝ.

Ἀπὸ Ταβιλῆ εἰς Σίναν.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Ἐν Σίνῃ, τῇ 25/6 ἀπριλίου 1891.

Ἦτο ἡ 25/9 μαρτίου ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Ταβιλῆ, ἐν συνοδίᾳ Κουρδῶν, ὃν εἶχον λαβεῖν ὡς ὁδηγόν. Διελθόντες νεκροταφεῖα τινά, μετὰ τῶν ἐν στίχοις κειμένων τάφων αὐτῶν, καὶ τάφων, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἦσαν περυστευμένοι ἱριδες, παρετηρήσαμεν μετὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας τὸ Νεβτούδ, τὸ πρῶτον περσικὸν χωρίον. Ἡ ὁδὸς περαιτέρω τραχύνεται· ἐντεῦθεν ἐντὸς ἡ τῶν ὑψηλῶν τούτων καὶ γυμνῶν ὁρέων ἀτραπὸς κλιμακῶν χωρεῖ ἐν μέσῳ βράχων καὶ χαλίκων, δι' ἀποτόμων κλιτύων, ὁποῦθεν κατέρχεται εἰς τὰς βαθείας κοιλάδας. Τὰ ὄρη Ἀβρομάν εἰσὶ πολλὰ ἀγριώτερα ἐκείνων, ἅπερ διήλθομεν. Ἐνταῦθα ταῦτα ἀποτελοῦσι μόνον βράχοι. Ἐὰν δ' ἔστιν ὅτε ὀλίγη γῆ, ἀναμειγμένη μετὰ τῶν συντριμμάτων βράχων, συσσωρευθῇ ἐπὶ ἐπιπέδῳ ἐλάχιστῳ κεκλιμένῳ, οἱ Κουρδοὶ σπεύρουσι κριθὴν ἢ σῖτον εἰς τὸν χώρον τοῦτον, τὸν περιωρισμένον πάντοτε. Τὴν γῆν καλλιεργοῦσι δι' εἰδους ξυλίνου ἀρότρου, εἰς ὃ προστιθέασιν ἐνίοτε ὕνιν σιδηρᾶν. Τὸ ἄροτρον, τοῦτο κομίζουσιν ἐν τεμαχίοις εἰς τὴν πεδιάδα, ἥνπερ θὰ καλλιεργήσωσιν, ἔχει δὲ μόνον ζευγὺς τοὺς δύο βόας λειψοτάκους ἄλλως καὶ νεωρώδεις. Τὴν πρώτην ταύτην ἡμέραν τῆς εἰς Περσίαν ἡμετέρας εἰσόδου, προσκόμματα παρενεβλήθησαν εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ ταξιδίου, ὅπερ ἐσχεδιάσαμεν. Οἱ ἡμέτεροι ἵπποι, καίπερ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλαττωθέντος τοῦ φορτίου αὐτῶν, δὲν ἰδύναντο νὰ περατώσωσι τὴν ἄνοδον ὅρους, ὕψους 1500 μέτρων, μολοντί εἶχον προχωρήσει μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς ὁδοῦ· πολλὰκις ἐπιπτον, εἰτα δὲ, καταπεπονημένοι, ἔτρεμον ἐπὶ τῶν ἰδίων κνημῶν ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔμπλεω αἵματος. Ἐκόντες ἄκοντες λοιπὸν ἠναγκάσθημεν νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν· ἀφικόμεθα λοιπὸν εἰς Ναρβίλ καὶ ἀπεστείλαμεν ἄνδρας εἰς ἀναζήτησιν τῶν ἡμετέρων ἀποσκευῶν, ἐγκαταλείψουσιν ἐν τῷ ὁδῷ. Ἐν Ναρβίλ, συνεφωνήσαμεν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἡμετέρων δεμάτων ἐπὶ ἡμιόνων μέχρι τοῦ χωρίου Χαδζίς καὶ τῇ ἐπαύριον ἀνέλθομεν τὸ ὄρος Τσιναρῆ, ἔχον χιονοσχέπαστον τὴν κορυφήν. Ἡ ἄνοδος ἦν ἐπιπόνος· πολλὰκις αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἡμίονοι, ὀλισθαίνουσαι, κατεκυλίνοντο ἐντὸς τῆς χιόνος. Αἱ δύσβατοι ὁδοὶ δὲν ἐξέπλησον ἡμᾶς πλέον· ἐν τούτοις ἐξέπληγμεν πρὸς στιγμὴν ὅτε κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν εἰρήνημεν ἔμπροσθεν κατωφερείας ἐν μέσῳ βράχων, κατωφερείας 250 μὲν μέτρων κατ' ἀνωτατον ὄρον, ἀλλὰ προσφόρου νὰ προκαλέσῃ ἰλιγγον. Οἱ ἵπποι ἤρουντο ἀπολύτως νὰ προχωρήσωσι, ὅταν δὲ ἐβιάζομεν αὐτοὺς εἰς προέλασιν ὠφέλιμον νὰ σύρωμεν μὲν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ, νὰ συγκαταῶμεν δὲ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς οὐρᾶς. Ὅταν ἀφικόμεθα εἰς τὸ βᾶθος ἐξέπλησόμεθα πῶς ἦτο δυνατόν ζῶα νὰ διέλθωσιν ἐκεῖθεν· ἀδύνατον ἐφαινότο ἡμῖν νὰ φαντασθῶμεν ὁδὸν μᾶλλον δύσβατον, ἐπιπικνότεραν καὶ κινδυνωδέστεραν. Καὶ ὅμως βραδυτέρον εἶδομεν χεῖρονα ταύτης. Παραπλησία ὁδὸς ἐπεφυλάσσετο ἡμῖν μέχρις ὅτου προσεγγίσωμεν εἰς Χαδζίς. Οἱ πόδες τῶν ἡμετέρων ἵππων τοσοῦτον αἰμόφυρτοι ἐγένοντο καὶ οἱ ἵπποι αὐτοὶ τοσοῦτον ἀπέχοντο ὥστε ἀπαραιτήτως ἐπεβίβλετο μία ἡμέρα ἀναπαύσεως. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου παρετήρουν αὐτοὺς μετὰ περιεργείας, διότι αὐτοὶ τὰ μόνον φορητὰ ζῶα εἶναι αἱ ἡμίονοι, οἱ ὄνοι καὶ . . . οἱ ἄνθρωποι.

Τὸ Χαδζίς, περιβαλλόμενον ὑπὸ 7 ὀξυκορύφων ὕψωματων, ὑπερμεγέθων βραχέων ὑποφαιών, ὄγκων, ἀριθμῶν περὶ τὰς 200 οἰκίας, ὠκοδομημένας ἐκ λίθων καὶ ἰκανῶς εὐπροσώπους. Τὰ ρυάκια αὐτοῦ εἰσὶ ρυπαρὰ καὶ βορβορώδη. Μικρὰ ἄνδρα μετ' ὀλίγων φυτῶν, περιπεφραγ-

μένον τινὲς χλοηφόροι χώροι ὑπὸ χθαμαλῶν τοίχων περιβαλλόμενοι, συμπληροῦσι τὴν τοῦ χωρίου φυσιογνωμίαν. Μεταξὺ τῶν ὕψωματων ρέει ὀρμητικὸς καὶ περιωρισμένος ὁ Γαβὶ-Ρούδ, ὅστις, τυγχάνει ἐξευγμένος δι' ἀσημάντου γεφύρας, συνδεύσης αὐτὸν μετὰ τοῦ Μικροῦ Χαδζίς, ἐτέρου χωρίου ἐκ πεντεκαίδεκα ἀποτελουμένου οἰκίῳν καὶ ἐπίσης κειμένου παρὰ τὴν ἀκτὴν. Ὁ κουρδικὸς πληθυσμὸς εἶναι ἀνάμικτος τὴν φυλὴν· ὁ σημετικὸς τύπος ἐφάνη ἡμῖν ἐπικρατῶν. Αἱ γυναῖκες, λεπτὰ ἔχουσιν τὰ χαρακτηριστικὰ εἰσιν ἰκανῶς εὐεϊδεῖς. Οἱ ἄνδρες, περσικὸν φέροντες κάλυμμα ἐν τῇ κεφαλῇ, φέρουσι πάντες μάλλινον ὑπόφατον ἔνδυμα, οὐτινος αἱ μακρὰ χεῖρες, ἀνεωγμένα ὑπὸ τὸν βραχίονα καὶ κλεισταὶ κατὰ τὸ κάτω μέρος χρησιμεύουσιν ὡς θυλάκια. Οἱ κάτοικοι τοῦ Χαδζίς εἰσὶ λίαν εὐλαβεῖς ὡς πρὸς τὸ θρησκευμα αὐτῶν θεωροῦσι δ' ἑαυτοὺς ἀγαπητὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην οὐδένα πληρόνους φόρον καὶ οὐδένα παρέχουσιν ἄνδρα εἰς τὸν στρατόν. Ἄν ἡ εἰς Χαδζίς μετάβασις εἶναι δυσχερὴς ἡ ἐκεῖθεν ἔξοδος εἶναι πολλῶν δυσχερέραι. Οἱ ἡμέτεροι ἵπποι καὶ ἂν ἔτι ὡς ἐν καλῇ καταστάσει εἰρισκομένους αὐτοὺς ἐθεωροῦμεν, δὲν ἰδύναντο νὰ φανῶσιν ἡμῖν ποσῶς χρῆσιν· ἔδει ν' ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτῶν τὸ φορτίον, τὸ σάγμα καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸ κάλυμμα καὶ νὰ τηρήσωμεν μόνον τὸν χαλινόν. «Οὐδὲ βελόνην δύνανται νὰ κρατήσωσιν ἐπὶ τῆς ράχους» ἔλεγον ἡμῖν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου. Προέβημεν λοιπὸν εἰς συμφωνίαν πρὸς μεταφορὰν τῶν ἡμετέρων ἀποσκευῶν μέχρι Σίνας, τῆς πρωτεύουσας τοῦ περσικοῦ Κουρδιστάν· πρῶτον ἄνδρες θὰ μετέφερον αὐτάς ἐπ' ὤμων, κατόπιν δὲ θὰ ἐργασιοποιούντο καὶ ἡμίονοι ὁσάκις αἱ ὁδοὶ καθίσταντο βαταί. Κατόπιν τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας οἱ Κουρδοὶ ἐσκέφθησαν τὴν ἐσπέραν ὅτι ἡ ἀποφασισθεῖσα τιμὴ ἦτο ἀνεπαρκὴς καὶ ἐζήτησαν διπλασίαν ἀμοιβήν· ἐκ τούτου νέαι προέκυψαν ἀτελεύτητοι συζητήσεις, καταλήξασαι εἰς συγκατάθεσιν ἡμῶν νὰ πληρώσωμεν αὐτοῖς τὸ ζήτημα. Μόλις ἐνομίσαμεν ὅμως ὅτι διηυθετήθη τὸ ζήτημα καὶ ἰδοὺ τὴν ἐπιούσαν, ἡμᾶς τῇ πρωΐ, αἱ συζητήσεις ἐπανελήφθησαν. Οἱ ἡμιονηλάται δὲν συγκατετίθεντο νὰ μεταβῶσι μέχρι Σίνας, ἀντὶ δὲ τοῦ τῇ προτεραιᾷ συμφωνηθέντος ποσοῦ συγκατετίθεντο νὰ ὁδηγήσωσιν ἡμᾶς μέχρι Ρουάρ, μικροῦ χωρίου τῶν πέριξ, πρὸ τῆς ἀναποδράστου λοιπὸν ἀνάγκης καὶ τοῦτο ἀπεδέχθημεν οὐχὶ ὅμως ἄνευ ἐνδοιασμῶν, οἵτινες ἀτυχῶς ἦσαν λίαν βᾶσιμοι διότι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν μετέβαλον πάλιν γνώμην· τὰς ἀποσκευὰς συγκατετίθεντο νὰ κομίσωσιν οὐχὶ εἰς Ρουάρ, ἀλλ' εἰς Ἀσπαρὲς ἕτερον χωρίον ἐγγύτερον κείμενον. Τοιαύτη ἡ πολιτεία τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀπέναντι τῆς ἐπιτυχίας καὶ τοῦ ἐλαχίστου πιθανοῦ κέρδους. Ἐπὶ τέλους εἴκοσι τούτων ἀνέλαβον τὰς ἡμετέρας ἀποσκευὰς καὶ ἤρξαντο τῆς ὁδοῦ, ἐνθ' ἄλλοι ὠδήγουν τοὺς ἡμετέρους ἵππους, οἵτινες θὰ ἀνήρχοντο τὸ ὄρος δι' ὁδοῦ τοσοῦτον ἀθλίας, ὥστε ἐν τισι υἱέρεσι ἔδει νὰ ἐξαναγκάζωνται νὰ ὑπερπηδῶσι βράχους, ὕψους ἐνὸς μέτρου καὶ πλέον. Ἀλλ' ἡ ὁδὸς αὕτη δὲν ἐπαρουσίαζε τοὺς κινδύνους ἐκείνης, ἣν ἡμεῖς ἐτράπημεν, ὅπου τὸ ἐλάχιστον σφάλμα ἐν τῷ βήματι ἰδύναντο νὰ κατακυλίσῃ ἡμᾶς εἰς τὸν χεῖμαρρον, ὅστις ἐπάφλαζε εἰς βᾶθος τεσσαράκοντα μέτρων. Εἰς τὸν τῶν ὑδάτων θόρυβον συναναμίγνυται κατὰ τινὰς στιγμὰς δίκην ἐκπυρσοκροτήσεως ἰσχυρῶν ὀλμοδόλων τρομερὸς κρότος βράχων, καταρρεόντων ἐπὶ τῶν τοῦ ὄρους παρειῶν. Ὁ τόπος οὗτος εἶναι ὁ ἀγριώτερος ἐξ ὅσων δύναται τις ποτὲ νὰ φαντασθῇ καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι, οἱ τὰς καλύβας αὐτῶν αὐτοὶ ἐγείροντες, προσηλοῦνται ἐν αὐτῷ, μὴ ἀποχωρίζομεν αὐτοῦ εἰς ἀντάλλαγμα τῶν γονίμων γαιῶν τῆς πεδιάδος. Αὐτοὶ ζῶσιν ἐν ἀθλιότητι ἀλλὰ καὶ ἐν μεγίστῃ ἀνεξαρτησίᾳ, τοῦθ' ὅπερ ἱκανοποιεῖ αὐτοὺς. Ὅταν συνηντήσαμεν τοὺς ἡμετέρους ἵππους ἐπνευστῶν, ἦσαν καταπεπονημένοι καὶ πολλὰ ἐπαρουσίαζον τραύματα.

Ἀλλ' ἐπεφυλάσσετο ἡμῖν μία ἔτι ἀθλία ὁδὸς πλησίον σπηλαίου, ἐξ οὗ πηγάζει ἰσχυρὰ φλέψ διαυγὺς ὕδατος. Πάραυτα ἀφικόμεθα εἰς γέφυραν ἐπὶ τοῦ Γαβὶ-Ρούδ· ἡ γέφυρα αὕτη ἀποτελεῖτο ἐκ δύο στελεχῶν δένδρων κεκαλυμμένων ὑπὸ κλάδων. Οἱ ἡμέτεροι Κουρδοὶ ἤρουντο νὰ προχωρήσωσι καὶ ἐζήτησαν τὴν πληρωμὴν τοῦ συμφωνηθέντος ποσοῦ. Κατόπιν ἐπιμόνου ἡμῶν ἀρνήσεως οἱ Κουρδοὶ ὑπεχώρησαν καὶ διήλθομεν τὸν χεῖμαρρον. Ἀλλὰ μόλις διήλθομεν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην καί, ἀποφορτόσαντες οὗτοι πάλιν τὰ κτήνη, ἀπέθηκαν τὰς ἀποσκευὰς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ παρέλαβον τὰ κτήνη αὐτῶν ἵνα ὑποστρέψωσιν. Ἰδόντες ὅτι τὸ

ζήτημα τοῦτο κατέστη πλέον διαρκὲς προέβημεν εἰς μαστιγώσεις τινάς, δι' ὧν ἀνεκτῆσαντο οὗτοι τὴν σύνεσιν, τρίβοντες διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἐνδεξιὴν ὅτι, τοσοῦτον ἀφωσιωμένοι ἦσαν εἰς ἡμᾶς, ὥστε καὶ τῆς ὀφθαλμοσκόπου αὐτῆς ὑπὲρ ἡμῶν θὰ ἔσπερουντο. Ἐπὶ τέλους, εἰς Ἀσπαρέας ἀφικόμενοι, ἐπανεύρομεν ἐκεῖ τὰς χιόνας. Οἱ Κούρδοι τοῦ Ἀσπαρέας εἰσι ποικίλοι τὸν τύπον· ἀλλ' ἐν γένει ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἔχουσι τὴν ρίνα μακροτάτην, προέχουσαν ἐπὶ τοῦ κατωτέρω χεῖλους, τὸ πρόσωπον ἐπίμυκτες καὶ τοὺς περιορισμένους ὀφθαλμούς τῶν ἀρχαίων Ἀσσυρίων. Ἐρυθρὸν περίβλημα, κεκοσμημένον διὰ κογγυλίων, ὑαλίνων ἀντικειμένων, μεταλλίων καὶ νομισμάτων ἀποτελεῖ τὸ γυναικεῖον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, τῶν γυναικῶν κοσμοῦσάν πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν ρίνα διὰ τινος ἐκ τοῦ μυκτῆρος ἀναρτωμένου κοσμήματος. Οἱ ἄνδρες ἔχουσι τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην ὑπὸ πιλικίου ἐκ πιλῆματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τιθέασιν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον ἐπίθεμα, ὁμοιάζον πρὸς τὴν μίτραν τῶν ἀρχαίων Μήδων. Ἐυρίζουσι δὲ τὸ μέτωπον καὶ ἀφίγουσι τὴν κόμην ν' αὐξάνη προσηλθόντες αὐτὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς δι' εἰδους ξυλίνου κτενίου, προσομοιάζοντος πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν γυναικῶν χρησιμοποιούμενα τοιαῦτα. Κατὰ τὴν εἰς Ἀσπαρέας ἀφίξιν ἡμῶν νέας συνήψαμεν συμφωνίας μετ' ὀνηλατῶν, ἵνα ὁδηγήσωσιν ἡμᾶς εἰς Σίναν, ὅτε καὶ ὑπέστημεν ταῦτα καὶ δεινότερα ἔτη τῶν προηγουμένων ἐπεισόδια. Συνεπεία τῶν ἐπεισόδων τούτων ἀπεφασίσαμεν ν' ἀπέλθωμεν μόνοι φορτόνοντες τοὺς ἡμετέρους ἵππους. Ἡ ὁδὸς δὲν ἐφαίνετο ἄλλως πολλὰς παρουσιάζουσα δυσχερείας· τὰ ὄρη δεδασμένα ὑπὸ ὄρουν, ἔχουσιν ὅλην ἡττον ἀγρίαν. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ Ρουάρ, ὅπου ἀφικόμεθα, ἀφ' οὗ ἐκ νέου διέβημεν τὸν Γαβὶ-Ρουδ ἐπὶ στελεχῶν δένδρων, τὰ πάντα εἶχον καλῶς· ἀπὸ τοῦ χωρίου ὅμως ἐκείνου, οἱ ἵπποι ἐξηντλημένοι ἐπιπτον κατὰ τὰς χαλικώδεις κλιτύας καὶ ἀνέτρεπον καθ' ἐκάστην στιγμήν τὰ φορτία αὐτῶν. Πολλὰκις, ὀλισθαίνοντες ἔξω τῆς ἀτραπῆς, ἐκυλόντο ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους· δένδρα θαυμασῶς ἀνεχαίριζον αὐτούς. Πλεὶς ἀνεκφράστων κόπων εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοὺς ἐπανάγοντες ἐκ νέου ἐφορτόνομεν. Τὰ δεινοπαθήματα αὐτῶν ἦσαν ἀπερίγραπτα. Ἦγνουσμεν ἐν ὁπόσῃ ἀποστάσει εὗρίσκετο χωρίον τι καὶ ὅμως ἡ νύξ ἐπλησίαζεν, ὃ δ' εἰς τῶν ἡμετέρων ἵππων, τέλειον ἐξαντληθείς, ἐγκατελείφθη κατ' ἀνάγκην ὑφ' ἡμῶν, ἵνα γείνη ἀναποφείτως μετὰ ταῦτα βορὰ τῶν σαρκοδόρων ὀρνέων· οὐδεὶς ἡμῶν εἶχε τὴν τόλμην νὰ θραύσῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀπηντήσαμεν Κούρδους, οἵτινες, ἀντὶ σπουδαίου μ. π. α. ξ. ι. σ. ι. ο. ἀνέλαθον νὰ μετακομίσωσι νὰς ἡμετέρας ἀποσκευὰς εἰς τὸ χωρίον Δελ.

Ἦτο ἡ ἐνδεκάτη ὅτε κατεκλίθημεν· ἡμεῖς ὅμως ἐξηντλημένοι. Τὰ ἐπεισόδια τῆς ἡμέρας εἶχον ἐμποιήσει· ἡμῖν ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν, ἥτις ἐπετείνετο ὑπὸ τῶν περὶ ἄλλων μελλόντων τοιοῦτων σκέψεων ἡμῶν, καθόσον μάλιστα, αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἐξ' ἴσου καὶ πρότερον κρημνώδεις, τραχέα τὰ ὄρη διὰ τὴν ἀνοδὸν, πάντοτε δὲ εἶχον πρὸ ἡμῶν τοὺς βράχους ἢ τὴν χιόνα ἢ τὸν βόρβορον σὺν τῇ προσθήκῃ τῶν ἀενάων συζητήσεων τῶν Κούρδων καὶ τῶν ἡμετέρων διαρκῶν προσπαθειῶν πρὸς ἐπιτυχίαν συμφωνίας διὰ τὴν μεταγωγὴν τῶν ἡμετέρων ἀποσκευῶν. Κατὰ τὴν πρωΐαν συνηντήσαμεν ὕμιλον ἐξ ἑκατοντάδος προσκυνητῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἐνὸς σεῖχου· οὗτοι καθήρχοντο τὸ ὄρος, ψάλλοντες θρησκευτικούς ὕμνους· ὃ εἰς τούτων προηγούμενος, ἔφερε μακρὸν ὄρου, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐκρέμαντο πολλὰ καὶ ποικιλόμορα τεμάχια ὑψίσματος. Οἱ προσκυνηταὶ οὗτοι προήρχοντο ἐκ Κερβελῶν, ὅπου ἐπετέψαντο τὸν τάφον τοῦ Ἰμάμ Χουσεΐν, ἐνὸς τῶν μάλιστα σεβαστῶν ὑπὸ τῶν Σιτῶν. Τὰ Κέρβελα ἀποτελοῦσι δι' αὐτοὺς μετὰ τὸ Νεδξέφ, ὅπου ἐγείρεται τὸ τέμενος τοῦ Ἀλῆ, ἱερὸν τόπον. Οὗτω πολλοὶ Πέρσαι καὶ Ἰνδοὶ ἔτι ἐπιθυμοῦσι νὰ θάπτωνται ἐκεῖ, πολυάριθμοί δ' εἰσιν αἱ συνοδαί, αἱ μετακομίζουσαι τὰ λείψανα ἐν Μεσοποταμίᾳ, συναποφέρουσαι πολλὰκις καὶ μεταδοτικὰ νοσήματα. Ὁ σεῖχος ἐξήγησε παρ' ἡμῶν φάρμακα διὰ τοὺς πάσχοντας ὀφθαλμούς αὐτοῦ καὶ προσεκάλεσεν ἡμᾶς νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ, κείμενον πλησίον σου. Ἐγκαταστάντες ὑπὸ παράπηγμα μεγάλῃν ἀπηντήσαμεν δυσχερείαν πρὸς ἐξέρεσιν τροφῆς, μόνον δὲ ἀντὶ υπερβολικῆς τιμῆς κατωρθώσαμεν νὰ πορισθῶμεν ὀλίγον ἄρτον. Οἱ Κούρδοι τοῦ νότου εἶναι φιλαργυρότεροι τῶν τοῦ βορρᾶ, καὶ παρ' αὐτοῖς ἀπαντᾷ πολλῶν μεγαλειτέρα καὶ ἡ κακὴ πίστις ἢ παρὰ τοῖς τελευταίοις. Ὅπωςδὴποτε ἡγνοοῦμεν τὸ πότε καὶ πῶς θὰ μετεβαίνομεν εἰς Σίναν

Πάντες σχεδὸν οἱ ἡμέτεροι ἵπποι ἦσαν τετραυματισμένοι. τὰ πέλτα ἡμῶν κατεσχισμένα ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν χαλίκων πορείας ἡμῶν, αἱ ὁδοὶ ἀγνώστοι ἡμῖν, τῶν Κούρδων συγκατατεθειμένων ἐν ἐκάστῃ διχοτομήσει ἢ διακλαδῶσει τῆς ὁδοῦ ἀντὶ χρημάτων μόνον νὰ δεξῶσιν ἡμῖν ποτέραν ὠφελομένην νὰ τραπῶμεν πρὸς τούτοις, γινώσκοντες ὅτι πάραυτα ἡ ὁδὸς θ' ἀπέβαινε ἡκιστα πρακτικὴ καὶ χρησιμοποιοῦσι μὲν διὰ τοὺς ἵππους, ἀνέμενον τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅπως παρὰ τῶν τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἀντὶ ἀδράς χρηματικῆς ἀμοιβῆς.

Ἀπὸ τοῦ χωρίου Τερν, ἀνεγχερμένον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Γαβὶ-Ρουδ, μικρὸν πρὸς τὰ κάτω τῆς συμβολῆς τοῦ ποταμοῦ τούτου μετὰ τοῦ Βαχάρ, ἡ κοιλὰς στενοῦται εἰσέτι καὶ ἐπὶ διακόσια μέτρα ἡ ὁδὸς ἀπόλλυται ἐν τῷ χειμάρρῳ, μεθ' ὃ ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄχθης εἰς κρημνὸν εἰς ὃς ἀπολήγοντα. Καὶ πάλιν αἱ αὐταὶ δυσχερείαι ἐν τῇ δι' ἵππων μετακομίσῃ τῶν ἡμετέρων ἀποσκευῶν. Οἱ ἵπποι κατέπιπτον συχνάκις καὶ ὅτε ἀφικόμεθα εἰς Βουλὴν, ὅπου ἡμεῖς αὐτοὶ ἐκομίσαμεν ἐπ' ὧμων πολλὰς τῶν ἡμετέρων ἀποσκευῶν κλπ. τὰ φορτηγὰ ἡμῶν ζῶα ἦσαν καθ' ὁλοκληρίαν ἐξηντλημένα. Τὸ Βουλὴν δὲν εἶναι χωρίον, ἀλλ' ἀπλὸν καταφύγιον, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ παρειᾷ τοῦ ὄρους, κατηρτισμένον ἐξ ἀναδενδράδων. Μόλις εὔρομεν ὀλιγίστην κριθὴν νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἵππους· δι' ἡμᾶς δὲ τροφὴ δὲν ὑπῆρχεν. Ὁ ἡμέτερος γραμματεὺς καὶ ὁ διερχομὲνς ὑπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον Τερν μετ' ἐντολῆς νὰ ἐξεύρωσιν ὄρους διὰ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν παραιτέρω πορείαν προμηθείας, ἐγὼ δὲ καὶ ὁ Δεβελαὶ κατεκλίθημεν, προφυλασσόμενοι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων караβινῶν. Τὴν πρωΐαν οἱ ἀπεσταλμένοι ἡμῶν ὑπέστρεψαν, προηγούμενων τῶν Κούρδων τοῦ Τερν. οἱ τινες ἐκόμιζον προμηθείας καὶ ὄρους. Κατὰ τὴν προσέγγισιν ὅμως τῶν τελευταίων τούτων νέα ἐπὶ πλῆθος ἐπεισόδια, ἀφορμὴν ἔχοντα τὴν κακίαν αὐτῶν πίστιν, μεθ' ἧς ἐπληρώσαμεν διὰ μὲν τοὺς ὄρους τιμὴν ὑπερτέραν καὶ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀξίας, διὰ δὲ ἄρτον δύο περίπου φράγκα κατὰ γιλιόγραμμον. Ἀδρῶς ἐπίσης ἐπληρώσαμεν καὶ διὰ τὴν κριθὴν τῶν ἵππων, οἵτινες ὅμως ἤρξαντο νὰ τρώγῃσι μετ' ἀπεριγράπτου ὀρέξεως. Τὴν ἐσπέραν κατελύσαμεν εἰς ἕτερον παραπλήσιον πρὸς τὸ τοῦ Βουλὴν καταφύγιον. Τὴν ἐπιούσαν, ἐξακολουθήσαντες τὴν ἡμετέραν ὁδοπορίαν, τῶν σκευαγωγῶν ὄων αἱμασσόντων ὑπὸ τὰ τραύματα, ἅπερ ἐλάμβανον παρὰ τῶν ὀνηλατῶν ἵνα προχωρῶσι ταχέως, ἀφικόμεθα περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Γαβὶ-Ρουδ εἰς Ναζά, τερπνὴν κώμην, πεντηκοντάδα ἀριθμοῦσαν οἰκιῶν, κατοικουμένην δὲ ὑπὸ Κούρδων καίτινων περσικῶν οἰκογενειῶν. Αἱ γυναῖκες, γυμνὰ ἔχοντες τοὺς τε πόδας καὶ τὰς κνήμας, φέρουσι βραχὺ χιτῶνιον καὶ μέλανα κεφαλόδεσμον μετὰ κροσσῶν. Καθ' ἧς ἐλάβομεν πληροφορίας δὲν ἀπείχομεν πολὺ τῆς Σίνας· ὁ ἡμέτερος διερχομὲνς προῦχώρησε μετὰ τοῦ μόνου ὑπολειψθέντος ἐκ τῶν ἡμετέρων ἵππων ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Σίνας τὴν ἡμετέραν ἀφίξιν καὶ εὖρη κατάλυμα δι' ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ ἐξακολουθοῦμεν μακρόθεν πεζῇ (καθόσον ἄλλως ἀπὸ τοῦ Νεβτοῦδ δὲ ἐπείσαμεν πλέον) καὶ ὁ ἡμέτερος γραμματεὺς ἐμεινεν ὀπίσω εἰς ἐπιτήρησιν τῶν ἀποσκευῶν. Ἀλλ' ἐνῶ, βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν λεχθέντων ἡμῖν, ἐνομιζομεν ὅτι θὰ εἰσπληρόμεθα μετὰ μικρὸν εἰς Σίναν, χωροφύλαξ, ὁ πρῶτος, ὃν εἶδομεν ἀπὸ τῆς εἰς Περσίαν εἰσόδου, εἶπεν ἡμῖν ὅτι μέχρι Σίνας τέσσαρες εἰσέτι ὥραι θ' ἀπῆτοῦντο. Τέσσαρες ὥραι· ὅποιαί βιάσανοι πρὸς τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῶν ὁδῶν καὶ πρὸ τῶν τραυμάτων, ἅτινα ἔλαβον οἱ ἡμέτεροι πόδες ἐκ τῶν βράχων! Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον ἡ χώρα ἀποβαίνει ἡττον ἄγονος καί, ὑπὸ πολλῶν ρυακίων ἀρδευομένη, ἄρχεται καταλυμένη ὑπὸ χλόης, μολοντόι οἱ λαίμοι, οὓς διηρχόμεθα, εὗρίσκοντο εἰσέτι ὑπὸ τὰς χιόνας. Τῇ δὲ κακεῖσε ἀνεφαίνονται καταλύματα, οἷα τὰ ἐν Βουλὴν. Διηρχόμεθα λόφους κατόπιν λόφων καὶ ἡ ὁδὸς ἦτο ὥρα ὅτε ἐκρούσαμεν τὴν θύραν πενιγρᾶς καλύβης τοῦ Χασαμπάδ, ἵνα ζητήσωμεν πληροφορίας περὶ τῆς ὁδοῦ. Γέρων χωρικός, συνοδεύσας ἡμᾶς πρὸς στιγμήν. Ἐδῆλωσεν ὅτι μετὰ ἡμισίαν ὥραν θὰ εὕρισκόμεθα εἰς τὴν πόλιν. Ἐξακολουθήσαμεν τότε τὴν ἡμετέραν πορείαν λόφους καὶ ὑψώματα ἀλλεπαλλήλως διερχόμενοι, μέχρις ὅτου περὶ τὴν 10ην ὥραν εἶδομεν φῶς ἐν μέσῳ τοῦ νυκτερινοῦ σκότους· ἀφικόμεθα εἰς Σίναν. Αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἐρημοὶ· ἡ πόλις ἐφαίνετο νεκρά. Μόνοι ἡ κύνες, ὑλακτοῦντες κατόπιν ἡμῶν, ἡγρύνουν εἰσέτι· τοσοῦτον δὲ προῦκάλεσαν θόρυβον ὥστε προσῆλθον ἔνιοι,

ἵνα ἴδωσι τὸ αἷτιον τοῦ θορύβου τούτου. Παρ' αὐτῶν ἐζητήσαμεν νὰ υποδειξώσιν ἡμῖν χάριν τι. Τινὲς ὅμως δὲν ἐνόουν ἡμᾶς· ἄλλοι πάλιν δὲν ᾔθελον νὰ δώσωσιν ἡμῖν ἀπάντησιν. Ἐμπορὸς τις μόνον, ὅστις ἔκλειε τότε τὸ κατάστημα αὐτοῦ, ὑπέδειξεν ἡμῖν κατὰλυμα· ἀλλ' οὐδεὶς Χαντζῆς συγκατετίθετο ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν κατὰ τοιαύτην ὥραν. Ἐπὶ τέλους χωροφύλαξ ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς σταῦλον, ὅπου καὶ διήλθομεν τὴν νύκτα. Τῇ πρωΐᾳ, ἀναζητήσαντες, εὔρομεν καὶ τὸν ἡμέτερον διεμνηνέα ὅστις, ἀργὰ ἀφικόμενος τὴν νύκτα, κατεκλίθη ἐν τινὶ οἰκίᾳ ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ αὐτοῦ καμάτου· ἐν τῷ μεταξὺ ἀφίκετο καὶ ὁ ἡμέτερος γραμματεὺς.

Ἀπὸ Σίνας εἰς Τεχεράνην.

Ἐν Τεχεράνῃ τῇ 28/10 μαΐου 1891.

Ἡ Σίνα, ἐπισήμως καλουμένη Σενέ, εἶναι νεωτέρα πόλις, χωρίον πρὸ ἑκαπενταετίας ἔτι ἀποτελοῦσα. Περσικὴ εἶναι ὑπὸ πολιτικὴν μόνον ἐποψίν, διότι ὁ εἰς 35000 περίπου ἀνερχόμενος πληθυσμὸς αὐτῆς εἶναι καθ' ὁλόκληράν σχεδὸν κουρδικός· οἱ Χριστιανοὶ ἀνέρχονται εἰς 3 — 4000, οἱ Ἰουδαῖοι εἰς 3000 καὶ οἱ Πέρσαι εἰς 1500. Μολοντοὶ οἱ λίθοι, ἡ τίτανος καὶ ἡ ἀμμοκονία εἰσὶν ἱκανῶς ἀφθοναὶ ἐν τοῖς πέριξ τῆς Σίνας αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι κατεσκευασμέναι ἐκ πλίνθων καὶ ἄλλων. Εἰσὶ δὲ διώροφοι μετ' ἐπιπέδου στέγης· ἐκάστη τῶν οἰκιῶν διήρηται εἰς δύο τμήματα, τὸ ἀνδρῶν (γυναικωνίτην) καὶ τὸ βιρῶν (ἀνδρωνίτην). Δύο δὲ συστήματα ἀγωγῶν διήκουσι διὰ τῶν κυριωτέρων τῆς πόλεως ὁδῶν, τὸ τῶν ὑδραγωγείων, δι' οὗ εἰσχομίζεται τὸ καθαρὸν ὕδωρ τῶν ὀρέων καὶ τὸ τῶν ὀχετῶν. Ἡ Σίνα εἶναι διάστημα διὰ τοὺς ἵππους αὐτῆς· καὶ ἡ ἀγορὰ αὐτῆς ἔχει ποίαν τινα σπουδαιότητα· εὐρωπαϊκά τινα προϊόντα ἰδίᾳ δὲ ρωσικά, εἰσχομίζονται ἐκ Ταυρίδος. Τὸ διοικητικὸν μέγαρον ἐκτισμένον ἐπὶ λόφου, εἶναι εὐρὺ οἰκοδόμημα περσικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐκ πλίνθων καὶ ἀμμοκονίας. Λείψανα ὅμως μόνον σώζονται τῶν ἄλλοτε κοσμουμένων αὐτοῦ ἀναγλύφων ἐπὶ μαρμάρου. Τὸ μέγα ἀπὸ ἐκατοντάδος ἐτῶν περίπου κατεσκευασμένον τέμενος ἀπόλλυσι καθ' ἡμέραν ἕνα τῶν φαγεντιανῶν τοῦ Ἰσπαχάν, δι' ὃν εἰσι κεκοσμημένα τὰ προπύλαια αὐτοῦ. Ἡ φεράς-χανέ (φυλακή) εὑρίσκεται ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ διοικητηρίου. Ἄγνωστον εἶναι αὐτόθι τὸ σύστημα τῶν κειωρισμένων δι' ἕνα ἕκαστον τῶν πεφυλακισμένων κελλίων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φυλακίσεως αὐτῶν οἱ πεφυλακισμένοι λαμβάνουσι τρία κρᾶν κατὰ μῆνα διὰ τροφὴν. Οἱ εὐποροῦντες δύνανται νὰ πίνωσι τέτον καὶ καπνίζουσι χαλίαν, δύο πράγματα, ἡ στέρησις τῶν ὁποίων εἶναι ὀδυνηρὰ ταῖς Πέρσαις. Ἡ τιμωρία τῶν κλεπτῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν τὸ δεύτερον εἰς κλοπὴν ἐπιδιδομένων εἶναι αὐστηρὰ μέχρι σκληροτήτων. Σκληροτέρα δὲ εἶναι ἡ τῶν εἰς θάνατον καταδικασμένων. Ἐν Σίνα, ὡς καὶ ἄλλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς συμβαίνει, ὑπάρχουσιν ἄσυλα, ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν δύνανται τις ν' ἀποσπᾷ κακοῦργον· τοιαῦτα ἄσυλα ἐν Σίνα εἶναι τὰ τεμένη Βιραμάρ καὶ Χατζῆ Χατούν ἢ τέμενος τοῦ σείχου Σουκουλά. Αὐτόθι ὑπάρχουσι ἱδωμάτια, προωρισμένα διὰ τοὺς ζητοῦντας ἄσυλον· αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν κομίζουσιν αὐτοῖς τροφάς. Ἐν Σίνα κατασκευάζονται ἀκατέργαστά τινα ἀργιλλόπλαστα σκεύη, διεξάγεται δὲ καὶ κατεργασία τῶν δερμάτων· ἡ κυριωτέρα ὅμως βιομηχανία εἶναι ἡ τῶν ταπητῶν, φημιζομένων ὡς τῶν ἀρίστων τοῦ Κουρδιστάν. Ἐκάστη οἰκία ἔχει τὸν ἱεστὸν αὐτῆς· ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ἔργῳ ἐλάχιστο παρέχοντι χρηματικὰ ὠφελήματα, [διότι ὁλόκληρος ἡμέρα δὲν ἀρκεῖ εἰς κατασκευὴν ὀλίγων μόνον ἐκατοστομέτρων τάπητος, ἐνασχολοῦνται αἱ γυναῖκες. Οὕτως ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ χρησιμοποιοῦνται αἱ Κίαν-ἰζ, εἶδος κατωτέρων ὁμῶν, ἀγοραζομένων ἐν τοῖς χωρίοις ἐν ἡλικίᾳ 7 ἢ 8 ἐτῶν καὶ πωλουμένων ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν ἀντὶ πεντηκοντάδος φράγκων. Αἱ τοῦ Κουρδιστάν γυναῖκες δὲν φέρουσι καλύπτραν· ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν εἶναι βραχὺς χιτῶν καὶ ὑπενδύτης ζωερῶν χρωμάτων. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσι μικρὸν καλυμμα ἐρυθρὸν ἢ κυανόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ εὐσείας κιθάρεως, ἐφ' ἧς τιθεῖσι διάφορα κοσμήματα. Ἐπὶ τῶν χειρῶν δὲ φέρουσι περιδραχίονα, ἄτινα εἰσι φυλακτήρια· ἐξερχόμενα καλύπτονται ὑπὸ ὑφάσματος ζωερῶ χρώματος, ἀφίνουσαι ὅμως τὸ πρόσωπον ἀνοικτόν. Ἄλλως ἔχει προκειμένου περὶ τῆς περσίδος, ἥτις περιεκαλυμμένη ὑπὸ μέλανος ἢ κυανοῦ πέπλου, κρύπτει τὸ πρόσωπον ὑπὸ τὸ ροῦ-μπένδ, λευκὴν λωρίδα πα-

νίου, προσηρμοσμένην ἐπὶ τοῦ πρώτου πέπλου καὶ κατερχομένην μέχρι τῆς ζώνης. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ γυναῖκες κρεμῶσιν ἀπὸ τοῦ τραχήλου κάτοπτρον καὶ μικρὸν ἄγγεον πλήρες χρώματος, ἐξ οὗ τρώγουσι καθ' ἡμέραν μέχρις 8 γραμμαρίων· πρὸς τὴν ἔξιν ταύτην λίαν ἐνωρὶς ἐξοικειούμεναι θεωροῦσι ταύτην μετέπειτα ὡς ἀνάγκην. Πᾶσαι καπνίζουσι τὸ χαλίαν, πολλοὶ δὲ καταναλίσκουσιν ὅπιον καὶ χασίς, τῶν ὁποίων κατάχρησιν ποιοῦνται οἱ ἄνδρες.

Αἱ γυναῖκες νυμφεύονται περὶ τὸ 9ον ἢ τὸ 10ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὀλίγα μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας ἔτη ἡ κόρη, ἱππεύουσα τιμητικὸν ἵππον, περικυκλούμενη ὑπὸ τῶν θεραπαινῶν αὐτῆς καὶ συνοδουμένη ὑπὸ τῶν γονέων καὶ πολλῶν φίλων ὁδηγεῖται εἰς τὸν οἶκον τοῦ συζύγου. Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων νομίμων αὐτοῦ συζύγων ὁ σείτης, δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλας, δυνάμει συμφωνητικοῦ, ἐπικυρωμένου ὑπὸ τοῦ μολλά. Οἱ καθολικοὶ, οἵτινες καλοῦνται αὐτόθι Ἀρμένιοι, κατέχουσι μετὰ τῶν Ἰουδαίων ὁλόκληρον τὸ ἐμπόριον τῆς Σίνας· εἰσὶ δὲ πάντες τοκισταὶ ἢ μᾶλλον τοκογλύφοι. Πάντες οἱ ἰθαγενεῖς ἱατροὶ εἶναι Ἰουδαῖοι· ἡ τέχνη δ' αὐτῶν εἶναι ἄγαν ἐμπειρική. Δύο μετὰ τὴν ἀφίξιν ἡμῶν ἡμέρας ὁ διοικητὴς Μίρζα-Μωχχαμέτ-χάν, φέρων τὸν τίτλον Ἐκμπάλ-ἔλ-Μούλκ (ξίφος) τοῦ κράτους) προσεκάλεσεν ἡμᾶς νὰ γευματίσωμεν. Ἐκφράζων ταυτοχρόνως τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι ἰδυνάτει νὰ δεχθῇ ἡμᾶς εὐρωπαϊστί. Ἀφοῦ ἀπερροφήσαμεν κυάθους τινὰς τείου μετέβημεν εἰς τὸ ἐστιατόριον. Τραπεζομάνδουλον ἐξηπλωμένον κατὰ γῆς, κατεμάχθανε σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν χώρον. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχον ποικίλα φαγητά· ἐν μιᾷ τῶν μικρῶν πλευρῶν τῆς «τραπέζης» ὁ διοικητὴς ἐγονυπέτησεν ἐπὶ προσκεφαλαίου, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν συνήθη θέσιν τῶν Περσῶν κατὰ τὸ γεῦμα· καὶ ἡμεῖς ἐπειράθημεν νὰ πράξωμεν τὸ αὐτό, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐφάνη ἡμῖν λίαν ἐπίπονον, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκαθήσαμεν ὀκλαδόν, κατὰ τὸ τουρκικὸν σύστημα. Οἱ Πέρσαι, τρώγοντες, λαμβάνουσι διὰ τῶν δακτύλων ὅτε μὲν ἐκ τοῦ ἐνός ὅτε δὲ ἐκ τοῦ ἐτέρου πινακίου βλωμούς τινας, ἀναμιγνύντες τὰ μᾶλλον διάφορα τῶν ἐδεσμάτων· ἀλλ' ὁ ξενίζων ἡμᾶς παρέθηκεν ἡμῖν ἰδιαίτερα ἐκάστῳ πινάκιον, διατάξας νὰ προσάγωνται ἡμῖν καὶ τὰ φαγητά κατὰ σειρὰν καὶ οὐχὶ ἀναμίζ. Πρὸς διανοίξιν τῆς ὀρέξεως εἰθισται νὰ λαμβάνωσι πρὸ τοῦ γεύματος ἡ δειπνοῦ ρακὴν, τρώγοντες σύναμα ἀμύγδαλα, σακχαρωτά, καλούμενα σερινί, τυρόν μετ' εὐόσμων χορταρικῶν καὶ ψιτῶν ἔτι κρεάτων. Τοῦτο διαρκεῖ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ δύο, κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπορροφῶσιν ἀπίστευτον ποσότητα οἶνουπνεύματος· εἴτα ἔρχεται τὸ ρόφημα ἢ ὁ ζωμός καὶ τὸ δειπνον ἄρχεται. Τὰ ἐν συνδιᾷ ἄσμάτων γεύματα δὲν εἶναι σπάνια· οἱ ἐν Κουρδιστάν ἀγαπῶσι τὴν μουσικὴν. Συνήθως οἱ αἰοδοὶ ψάλλουσιν ὕμνους πρὸς ἔπαινον τῶν προσκεκλημένων καὶ ἐκφράζουσιν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτῶν. Οὕτως ἀφοῦ ἐξεφράσθη ἡμῖν πᾶν εἶδος ἐπαινῶν, ὅπερ ἰδυνάτο τις νὰ φαντασθῇ, αἰοδὸς τις ἡῤῥατο «νὰ εὐρωμεν τοὺς μουσουλμάνους εὐνοϊκῶς διατεθειμένους πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ καταστῶμεν ἀγαπητοὶ εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ Κουρδιστάν». Τὰ ἄσματα εἶναι κοινότατα παρὰ τοῖς Κούρδοις· τὸ πᾶν παρέχει αὐτοῖς ἀφορμὴν εἰς δίστιχα. Ἐν Περσίᾳ τὸ ἔτος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔαρος καὶ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους ἐορτάζεται διὰ διασκέδασεων· ἡ ἐορτὴ καλεῖται Νεθροῦζ (νέα ἡμέρα). Ἀμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου ἄπτονται πυρὰ πανταχοῦ καὶ πυροτεχνήματα καίονται ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις. Κατὰ τὸ γεῦμα μετὰ τῶν ὑπὸ τῶν γυναικῶν παρεσκευασμένων ἐδεσμάτων χρησιμοποιοῦνται καὶ πηκτὰ ὠά, χρωματισμένα διὰ κιτρίνου, ἐρυθροῦ ἢ κυανοῦ χρώματος καὶ ἀνακαλοῦντα εἰς τὴν μνήμην τὰ ὠά τοῦ πάσχ. Οὐδεὶς ἐργάζεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐορτῶν· τὴν τρισκαίδεκάτην τὴν καὶ τελευταίαν ἡμέραν παρασκευάζεται διὰ τοῦ σίτου τοῦ Νεθροῦζ σακχαρεῖς φαῖς ζωμός, ὁ σαμανί, ὅστις ἐξασφαλίζει τὴν υγίειαν δι' ὁλόκληρον τὸ ἔτος εἰς τοὺς γενομένους αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην αἱ ὁδοὶ καὶ τὰ πέριξ τῆς πόλεως εἰσὶ ζωηρότατα, διότι πάντες ἐξέρχονται ἵνα ἀπαλλάξωσι τὴν οἰκίαν τοῦ δυναμένου πιθανῶς νὰ ἐμφωλεύῃ ἐν αὐτῇ κακοῦ, ὅπερ ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ κακοποιῶν πνευμάτων, τῶν Καραφάν-ἔν-Σωμπέτ. [Οἱ μὴ δυνηθέντες ν' ἀπέλθωσι τῆς οἰκίας ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐπίπεδον στέγην καὶ ἐξορκίζουσι τὰ κακοποιὰ πνεύματα, ρίπτοντες μακρὰν ὑπεράνω τῶν ὧμων αὐτῶν τριακαίδεκα χαλίαια.

Τῇ 2/14 ἀπριλίου μετὰ ἀνάπαυσιν πέντε καὶ εἴκοσι ἡμερῶν, ἀναγκαίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἵππων, ἐτραπήμεν τὴν εἰς Τεχεράνην ἀγούσαν. Ἀπὸ τῆς 12/24 μαρτίου ὁ Δεβελαὶ εἶχε προχωρήσει ἐμπρὸς· ἀλλ' ἐγὼ (ὁ ταῦτα ἀφηγούμενος εἶναι ὁ ἕτερος τῶν δύο περιηγητῶν Γεώργιος Πίσων) ἠθέλησα νὰ διέλθω ἐκ τῶν Γκερροῦ καὶ Καραγάν, χωρῶν ἀρδευσμένων ὑπὸ τοῦ Κιζιλ Οὐζάν καὶ τοῦ Ἀχχάρ-Τσαϊ, ἵνα ἐξακριβώσω σημεῖα τινὰ τῶν ἀγνώστων τούτων ποταμίων, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις. Ἐκ Σίνας ἡ ὁδὸς κατέρχεται μέχρι τοῦ Γαβέ-Ροῦδ, κατὰ μῆλος τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν, κατὰ τὸ ἤμισυ ἐν τῇ γῇ ἐσκαμμένα, καταλύματα, κατοικούμενα ὑπὸ λεπρῶν, οὓς οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ νὰ πλησιάζῃ καὶ οἵτινες ζῶσιν ἐπαιτούντες παρὰ τοῖς μέλεσι τῶν συνοδιῶν. Κατὰ τὴν εἰς τὸ χωρίον Κουσελάκ ἀφίξιν ἡμῶν οἱ ἴχαι τοῦ ταμπουρίνου ἐπληξάν τὰ ἡμέτερα ὕτα· οἱ κάτοικοι ἴγον ἐορτήν· ἐτελεῖτο γάμος. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἀποτελεῖται καθ' ὅλοκληρίαν ὑπὸ τῶν Σουσμάνι, βοημῶν, ἥτοι ἀθιγγάνων, ὧν ἀγνωστος ἡ προέλευσις καὶ μυστηριώδης ἡ θρησκεία. Ἐν Ἀνατολῇ οὗτοι περιφρονοῦνται ὑπὸ πάντων. Αἱ γυναῖκες μετέρχονται τὸ ἐπάγγελμα τῶν χορευτρίων καὶ παρευρίσκονται ἐν πάσαις ταῖς ἐορταῖς καὶ πᾶσι τοῖς πλουσίοις γάμοις. Οἱ ἄνδρες, οἵτινες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἐνασχολοῦνται ἐν τῇ ἀλιείᾳ καὶ τῇ γεωργίᾳ, συνοδεύουσι τῇ ἐσπέρᾳ τοὺς χοροὺς τῇ χρήσει ἀκατεργάστων ὀργάνων. Οἱ Σουσμάνι μετέρχονται τὴν μαγικήν, προλέγουσι τὰ μέλλοντα καὶ, καθὰ Πέρσης εἶπεν ἡμῖν, «ἐπιδίδονται εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἔρωτος». Ἀφικόμενοι εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Γαβέ-Ροῦδ, ὃν διέρχεται τις διὰ πλινθοκτίστου γεφύρας μετὰ ἀνίσων ἀψίδων, ἀφήκαμεν τὴν ὁδὸν Χαμαδάν καὶ, στρέψαντες πρὸς Β, ἤρξαμεθα τῆς ἀνάδοι τοῦ ὄρους Σοσάν, ὕψους 2200 μέτρων. Ἐν τῇ κορυφῇ ἐκτείνεται εὐρὺ ὁροπέδιον διατεμνόμενον πολλαχοῦ ὑπὸ πολλῶν λόφων, διευθυνομένων ἐξ Α πρὸς Δ. Ρυάκια τινα διασχίζουσι καὶ γονιμοποιοῦσιν αὐτό. Ἡ χλωρίς εἶναι ἐκεῖ ποικίλη καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσα. Ἡ ὄψις τοῦ ὁροπεδίου τούτου δὲν ἀλλάσσει ἄλλως μέχρι τοῦ ὄρους Γαροῦ ἢ Γκερροῦ, ὕπερ δεσπόζει τῆς Μπιτζάρ. Ἡ Μπιτζάρ εἶναι πρωτεύουσα τῆς Κουρδασίρ, ἐπαρχίας ἐξαρτωμένης ἐκ τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν. Ἔστι δὲ κομμόπολις 5—6000 κατοίκων, ὧν 300 περίπου Ἰουδαῖοι. Τὸ κλίμα αὐτῆς, περιβαλλομένης ὑπὸ ὄρέων, ἐξαίρεσις τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, εἶναι τραχύ· κεῖται δὲ εἰς ὕψος 1900 μέτρων. Ἐν τοῖς πέριξ ἐκτείνονται ἀπέραντοι κῆποι, παράγοντες μέγαν ἀριθμὸν ἀμυγδαλῶν, ἀποστελλομένων εἰς Ταυρίδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Εὐρώπην. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κουρδασίρ περιλαμβάνει πολλοὺς Τούρκους, σουνίτας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Πέρσας, οἵτινες εἶναι σιῖται. Εἰς ἀπόφασιν τριῶν χιλιομέτρων πρὸς Δ τῆς Μπιτζάρ, ἡ πορεία ἡμῶν ἀνεστάλη ὑπὸ τοῦ Ταλθάρ, σπουδαίου κλάδου τοῦ Κιζιλ Οὐζάν. Τὸ εἶδος αὐτοῦ εἶναι 15—20 μέτρων ταχύς δὲ ὁ ροὺς αὐτοῦ, ρέοντος πρὸς ΒΒΑ. Ἀνελθόντες τὸ ποτάμιον τοῦτο ἐπὶ τεσσαράκοντα χιλιόμετρα μέχρι τοῦ Σαλματάβ, χωρίου ἑκατοντάδος οἰκιῶν, ὅπου γέφυρα ἐκ πλίνθων κατὰ τὴν περσικὴν καλαισθησίαν περιλαμβάνουσα ἐπτὰ ἀνίσους ἀψίδας, ζεύγνυσι τὸν Ταλθάρ καὶ ἐξακολουθήσαντες εἰτα τὴν ἡμετέραν πορείαν πρὸς Α διεδράμομεν μέγα ὁροπέδιον, διαυλακούμενον ὑπὸ πολλῶν ἐξηραμένων χειμάρρων τῆδε· κάκει στεναίτινες λωρίδες χλόης ἀποκαλύπτουσι τὴν ὑπαρξίν ρυακίου. Μετ' ὀλίγον κατήλθομεν τὸ ρεῦμα ἐτέρου παραποτάμου τοῦ Κιζιλ-Οὐζάν. Τὸ εἶδος αὐτοῦ ἔχει πλάτος 15 περίπου μέτρων, ὑπερεχειλίζον δὲ σχηματίζει πολλὰ ἔλη, ἐνοῖς κατοικοῦσι χελῶναι καὶ νῆσσαι. Εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὄρέων Τσαμαγγά, 50 χιλιόμετρα ἀνατολικώτερον τοῦ Ταλθάρ, διευθύνεται ἀποτόμως πρὸς Β. Λόφοι τινὲς χωρίζουσιν αὐτὸ ἀπὸ ἐτέρου ρεύματος, σχετικῶς σπουδαιοτέρου καὶ προερχομένου ἐξ Ἀνατολῶν. Ἡδὴ τὸ ὁροπέδιον στενοῦται· περιοριζόμενον δὲ πρὸς Ν ὑπὸ τῶν ὄρέων Καραγάν, ἐν τοῖς πρόποσι τοῦ ὁποίου πολυάριθμα ὑπάρχουσι χωρία, ἔχει πρὸς Β τὴν ὁροσειρὰν Ἀκ-δάχ. Αἱ ἔρημοι αὗται, ἄγονοι συνεπείρ ἐλλείψεως ὕδατος, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι καρποφόρον, καλύπτονται ὑπὸ εἵδους μικρᾶς ἐρείκης, ἣν ὁ ἥλιος ζηραίνει τὸ θέρος ἀλλ' ἥτις τὸ ἔαρ χρησιμοποιεῖται ὡς βοσκή ὑπὸ χιλιῶν καμῶν, ὥσπερ ὀδηγοῦσιν ἐκεῖ φύλα τῶν πέριξ τοῦ Νεχαβένδ καὶ τοῦ Μπουρουτζίρ. Τὰ φύλα ταῦτα ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν Σασεβίνδων, ὧν αἱ μέλαιναι σκηναὶ στήνονται καθ' ὁμίλους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρημιῶν. Βαθύτατα πολλὰ διώρυχες ἄγουσι τὸ ὕδωρ τοῦ Καραγάν-δάχ εἰς τινα χωρία, ἐπὶ τοῦ ὁροπεδίου κείμενα καὶ κατοικούμενα ὑπὸ ἀναμίκτου πλη-

θυσμοῦ, ὅπου πολλοὶ ὑπάρχουσι Τουρκομάνοι. Τὰ χωρία ταῦτα μετὰ τῶν κήπων αὐτῶν, καθ' ὅλοκληρίαν ὑπὸ τειχῶν περιβαλλόμενα, φαίνονται ὡσεὶ ὠχυρωμένα· πράγματι δὲ ἔνια εἶναι ὠχυρωμένα. Ἡ χώρα στερεῖται ἵππων ἀλλ' οἱ ὄνοι ἄνευ τῶν ὀπείων ὁ βίος θ' ἀπέβαινε, οὕτως εἰπεῖν, ἀδύνατος, εἰσὶν αὐτόθι πολυάριθμοι. Ἀφικόμενοι εἰς τὴν γραφικὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχάρ-Τσαϊ, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου ἐξαφανίζονται εἰς τὰς ἐρήμους πρὸς Ν τῆς Τεχεράνης παρετηρήσαμεν ὅτι ἡ ἄποψις μεταβάλλεται· ἡ χώρα, ἄγονος πάντοτε ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, εἶναι λίαν γόνιμος ἐν τοῖς χλομαλοῖς μέρεσι τῆς κοιλάδος καὶ τὰ χωρία κρύπτονται ἐν ταῖς χλοεραῖς ὁάσεσιν. Ἐν τούτοις ὁ ποταμὸς, ὅστις διήνοιξεν ἑαυτῷ κοίτην πλάτους ἑκατὸν μέτρων, κυλῖει διὰ διώρυχος πλάτους ὀκτὼ μέτρων μικρὸν ὄγκον ὕδατων, μολοντί αἱ χιόνες πρὸ ὀλίγου μόνον διελύθησαν καθ' ὅλοκληρίαν ἐν τοῖς ὄρεσι. Ἀφοῦ δ' ἠκολουθήσαμεν τὸν ροῦν αὐτοῦ ἐπὶ 80 χιλιόμετρα ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τοῦ Ἀχχάρ-Τσαϊ. Ἀνεπαίσθητος ὅμως τὸ ὁροπέδιον, ὅπερ ἠκολουθοῦμεν ἀπὸ τοῦ Μπετζάρ χλομαλοῦται πρὸς Α, ἡ δὲ ὁροσειρὰ τοῦ Ἀλμπούρζ ἐκτείνεται εἰς μακρὰν ἀπόστασιν, δεσποζομένην ὑπὸ τοῦ λευκοῦ κώνου τοῦ Δεμαβένδ. Τὰ συχνότερα ρυάκια καθιστῶσι τὰς ἐξοχὰς πρασινωτέρας καὶ μᾶλλον κατφυκτιμένας. Αἱ συνοδαὶ πληθύνονται ἐν ταῖς εὐρυτέραις ὁδοῖς καὶ τῇ 16/28 ἀπριλίου, πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐκ Σίνας ἡμετέρας ἀναχωρήσεως διεκρίναμεν τοὺς κήπους καὶ τοὺς μιναραδες τῆς Τεχεράνης, τῆς πρωτεύουσας τοῦ Σάχ-ιν-Σάχ.

Μετὰ διαμονὴν πολλῶν μηνῶν ἐν Τεχεράνῃ οἱ δύο ἐξερευνηταὶ Δεβελαὶ καὶ Πίσων, ἀνεχώρησαν τῇ 29/10 αὐγούστου διὰ Κασβίν, Ρέχτ, τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Καυκάσου. Ἡ περιοδεία αὐτῶν διήρκεσεν ἐπέκεινα τῶν τριωνκαίδεκα μηνῶν.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΗΤΗΡ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

— Ἡ πράξις σου προήρχετο ἐξ ἡρωϊκῆς ἀφοσιώσεως, Ὀδίλη, ἐξηκολούθησεν ὁ Ριχάρδος, καὶ γινώσκω καλῶς τί ὑπέφερες ἐκ τούτου, ἐπίσης δὲ γινώσκω ὅτι μόνον καὶ μόνον διότι θὰ ὑπέφερες ἐκ ταύτης ἐπραξες αὐτήν. Ὡς σύζυγος ὑπερφηανεύομαι ἐπὶ τούτῳ, ὡς πατὴρ δέ, σὲ εὐχαριστῶ.

— Ἀ! Μὴ μ' εὐχαριστῆς! ἀνέκραξεν ἡ Ὀδίλη, θλιβεράν συνάμα ἐκβάλλουσα στοναχήν, διότι ἐὰν ἦτο υἱός μου δὲν θὰ μὲ νῦχαρίσεις!

Δὲν ἦσαν μόνοι ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐπομένως ὁ Ριχάρδος δὲν ἠδυνήθη ν' ἀσπασθῇ τὴν σύζυγόν του ὡς ἐφλέγετο νὰ πράξῃ, ἐσφιξεν ὅμως ἰσχυρῶς τὸν βραχίονα αὐτῆς καὶ παρετήρησεν αὐτὴν διὰ τρόπου ἀξίζοντος ὅσον καὶ ὁ ἀσπασμός, ὃν θὰ ἐδίδεν αὐτῇ. Ὁ Ζαφφὲ ἐφθασεν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ μετὰ μικρὸν ἐπέβησαν τοῦ φαέθοντος.

— Ποῖος ἔδωκε τὴν ιδέαν νὰ ξεριζώσουν τὴν κλειδαριάν; ἠρώτησεν ὁ Ριχάρδος τὸν Ζαφφὲ, λαμβάνων συνάμα ἀνὰ χεῖρας τοὺς χαλινούς.

— Ἐγὼ, κύριε, ἀπεκρίθη ἐν μετριοφρονί στάσει ὁ Ζαφφὲ! Πρὶν ἢ ἀπέλθω ἐκ τῆς οἰκίας εἶχον εἰπεῖ εἰς τὴν κυρίαν Βρίς, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου μόνον ἠδύναντο ν' ἀποφύγῃσι πάντα κίνδυνον! Ὅταν κατ' ἀρχὰς προσεπάθησαν ν' ἀνοίξωσι διὰ κλειδός, ἐκεῖνος ἔσωθεν ἐκραξεν, ὅτι ἐὰν ἐπέμενον νὰ εἰσέλθωσι θὰ ἐρρίπτετο ἐκ τοῦ παραθύρου.

Ὁ Ριχάρδος καὶ ἡ Ὀδίλη ἀντήλλαξαν βλέμμα θλιβερόν.

— Τότε ἀνέμεναν νὰ κοιμηθῇ, διότι τοῦτο ἦτο τὸ καλλίτερον